

ЛІТЕРАТУРА

1. Богданович М.В. Математична веселка. Київ: Веселка, 1995. 96 с.
2. Богданович М.В. Математичні віночки. Київ: Веселка, 1983. 159 с.
3. Богданович М.В. Математичні джерельця. Київ: Веселка, 1985. 128 с.
4. Богданович М.В. Математичні струмочки. Київ: Веселка, 1985. 128 с.
5. Гісь О.М. В Країні Міркувань: посіб. з розвитку логічного та творчого мислення дітей. Вид. 1-е. Львів: Світ, 2001. 272 с.
6. Гісь О.М., Філяк І.В. Математика: підруч. для 1 кл. загал. серед. освіти. Харків: Ранок, 2018. 224 с.
7. Гісь О.М., Філяк І.В. Планета Міркувань: метод. посіб. для вчителів. Київ: Ін-т сучасн. підручн., 2013. 260 с.
8. Гісь О.М. Програма розвитку продуктивного мислення. URL: <http://www.child-thinking.com.ua/about-the-program.html> (дата звернення: 17.02.2017).
9. Державний стандарт початкової освіти. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/462-2011-%D0%BF> (дата звернення: 25.05.2017).
10. Державний стандарт початкової освіти. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/462-2011-%D0%BF> (дата звернення: 25.05.2017).
11. Кремень В.Г. Сучасне мислення й освіта: методологічний концепт. *Український педагогічний журнал*. 2017. № 3. С. 5–14.
12. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145–VIII. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 20.04.2018).
13. Савченко О.Я. Барвистий клубок: Дивись, міркуй, відповідай: навчання і розваги: навч. посіб. Київ: Генеза, 1995. 112 с.
14. Савченко О.Я. Словниково-логічні вправи у 1–2 класах. *Початкова школа*. 1969. № 7. С. 1–5.

Коваленко Олена Михайлівна,

*кандидат педагогічних наук,
провідний науковий співробітник
відділу профільної освіти
Інституту педагогіки НАПН України*

РОЗВИТОК ПРЕДМЕТНО-МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ЯК ОСНОВА ВПРОВАДЖЕННЯ КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ

Актуальність. Перед світовою й українською науково-педагогічною спільнотою постала проблема побудови сучасного суспільства знань та втілення засад педагогічних підходів, які

передбачають розширення освітніх контекстів. Цілі навчання мають відповідати когнітивним потребам та запитам здобувачів. В умовах глобальної економіки освітні системи покликані забезпечити набуття знань, навичок та компетентностей з урахуванням соціальних і економічних вимог, що постійно змінюються.

Значною мірою трансформації в освітній галузі зумовлені розвитком глобального мислення, проте особливі риси, які є визначальними для кожної національної освітньої системи мають бути відображені у відповідних національних рамках кваліфікацій, професійних стандартах, структурі й змісті навчальних планів і програм, які забезпечують реалізацію інновацій.

Протягом останнього десятиріччя на різних рівнях системи освіти нашої держави відбулися істотні перетворення, які мали на меті підвищення якості навчання. Посилення професійної підготовки вчителів, набуття ними необхідних компетентностей, є визначальним чинником реформування української системи освіти. На сучасному етапі національними директивними органами приділяється посилена увага до розробки та впровадження програм підготовки вчителя, що базуються на компетентнісному підході.

Мета нашої розвідки полягає у вивченні теоретичного базису створення компетентнісно орієнтованих програм підготовки вчителів, який окреслений у Змінах до Національної рамки кваліфікацій (2020) та Наказі Мінекономіки «Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», зокрема щодо набуття предметно-методичної компетентності.

Теоретичні положення запровадження компетентнісного підходу в сучасній професійній підготовці фахівців знаходимо у працях О. Березюк, Н. Бібік, С. Вітвицької, О. Дубасенюк, О. Єфремова, С. Лісової, М. Радишевської, Н. Сидорчук та ін. Широкий діапазон питань, що стосуються становлення методологічної компетентності українських вчителів, висвітлений у наукових розвідках М. Опачко, О. Пометун, В. Смирнової, І. Волобуєвої. Проблеми перегляду змісту методичної та методологічної підготовки майбутніх педагогів розглянуті в роботах О. Горошкіної, В. Химинця, Л. Овсієнко та ін.. Проте, питання набуття вчителем компетентностей, необхідних для укладання навчальних планів та програм на засадах компетентнісного підходу, їхньої реаліза-

ції та аналізу отриманих результатів навчання ще недостатньо досліджені.

Результати дослідження. Відповідно до Закону України «освітній процес система науково-методичних і педагогічних заходів, спрямованих на розвиток особистості шляхом формування та застосування її компетентностей» [1]. Національною рамкою кваліфікацій професійна кваліфікація вчителя визначається як «стандартизована сукупність здобутих особою результатів навчання та компетентностей, що дають змогу виконувати певний вид роботи або провадити професійну діяльність» [2], а Професійним стандартом за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти» встановлюється перелік компетентностей, якими має володіти педагог як учасник освітнього процесу. В цьому документі в переліку трудових функцій та професійних компетентностей, що входять до них, вказана й предметно-методична компетентність, яка тлумачиться як «здатність моделювати зміст навчання відповідно до обов'язкових результатів навчання учнів» [3]. Крім того, означена компетентність передбачає здатність вчителя формувати та розвивати в учнів ключові компетентності та уміння, спільні для всіх компетентностей, здійснювати оцінку та моніторинг результатів навчання учнів на засадах компетентнісного підходу.

Реалізація позицій, викладених в Професійних стандартах, передбачає трансформацію ролі вчителя з передавача знань і навчального змісту на проактивного учасника навчального процесу. З огляду на це, під час підготовки українських вчителів доцільно використовувати концепцію В. Кувенховена для того, щоб озброїти їх необхідними компетентностями. Структура, створена В. Кувенховеном, включає в себе чотири категорії: цілеспрямоване навчання, нові цілі та навчальні підходи; метод кейсів; маршрути навчання та розвитку; формування компетентностей.

Першій категорією зазначеної концепції передбачається визначення вихідних характеристик професійної (педагогічної) діяльності, виокремлення в кожній компетенції переліку базових вмінь, навичок, знань, а також зосередження на набутті практичних навичок, заохочення активного навчання здобувачів освіти. В рамках другої категорії знання, вміння та навички розглядаються в якості окремих цілей, які мають бути інтегровані в професійну практику. На цьому етапі застосовується проблемний метод навчання. На третьому етапі

розробляється та реалізується індивідуальна траєкторія навчання, відбувається подальший розвиток компетентностей, зменшуються обсяг зовнішнього контролю та наставництва, оцінюється не тільки рівень сформованості вмій та навичок, а й інтенсивність особистісного становлення. В останній, четвертій категорії, здобувачам пропонується виконання автентичних та наближених до життя завдань із незначним обсягом педагогічного супроводу [4].

За умов використання компетентнісно орієнтованого підходу навчальні плани та програми являють собою не лише документацію. Вони також містять навчальні матеріали та вказують спосіб, у який доцільно їх опанувати.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Засади, покладені в основу навчальної програми визначають її дієвість та результативність. Становлення вчительської компетентності, зокрема предметно-методичної, передбачає можливість обирати, розвивати та адаптувати наявні вміння для того, щоб мати змогу впоратися із ситуаціями, застосовуючи творчі, інноваційні стратегії навчання. З огляду на це, окремого вивчення потребують прогностична, організаційна та оцінювально-аналітична компетентності, які уможливають виконання педагогами функції управління освітнім процесом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про освіту» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38–39, ст. 380) [Електронний ресурс]. Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>> [Дата звернення 13 квітня 2020].
2. Про внесення змін у додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341 [Електронний ресурс]. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/519-2020-%D0%BF#n10> [Дата звернення 12 квітня 2020].
3. Наказ 2736 Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23.12.2020 р. «Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти» [Електронний ресурс]. Доступно: <https://www.me.gov.ua/Files/GetFile?lang=uk-UA&fileId=22daacba-f0db-4de0-8d49-47aa6b2ecb99> [Дата звернення 12 квітня 2020].
4. Kouwenhoven, W. 'Competence-based curriculum development in higher Education: a globalized concept' *Technology Education and Development*, 307 (7). 2009. Pp. 1–29.